

ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО — ШЛЯХ ДО ЕЛІТНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

І. МІШИНА
*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри зарубіжного права
і порівняльного правознавства,
завідувач Відділення
порівняльного правознавства
(Юридичний інститут
Сибірського федерального університету,
м. Красноярськ)*

Л. МІЦКЕВИЧ
*кандидат юридичних наук,
професор кафедри конституційного,
адміністративного і муніципального права
(Юридичний інститут
Сибірського федерального університету,
м. Красноярськ)*

Порівняльне правознавство в Росії, переживши кілька етапів у своєму розвитку, пройшло шлях від основи для формування національного приватного та публічного права у XVIII–XIX ст. через період повного заперечення в середині XX ст. і перетворилося з вузької і досить екзотичної сфери правових знань на потужний науковий напрям правових досліджень. Відповідно, на сучасному етапі порівняльне правознавство посідає значне місце в навчальному процесі юридичних факультетів університетів Росії.

Як спеціалізований підрозділ для вивчення юриспруденції на основі порівняльно-правового методу на юридичному факультеті Красноярського державного університету (нині — Сибірський федеральний університет) в 1998 р. було створено Відділення порівняльного правознавства. Спочатку воно було засновано як експериментальний освітній майданчик для пошуку моделей реформування юридичної освіти в сибірському регіоні. Перший набір складав 26 студентів. Цей майданчик був потрібний для створення організаційно-правової форми (інституалізації) міжнародних проектів з реформування юри-

© І. МІШИНА, Л. МІЦКЕВИЧ, 2012

дичної освіти, зокрема, проектів ТЕМПУС (у складі консорціуму університетів Грайфсвальда (ФРН) і Тілбурга (Нідерланди), і проекту *DSG* з університетом Пассау (ФРН), фінансованого фондом *DAAD*. Необхідно було також створити організаційну форму для реалізації договору про співпрацю з навчання студентів і обміну викладачами юридичних дисциплін з університетом Пассау (ФРН), фінансування якого взяв на себе фонд *DAAD*.

Основною метою проекту розвитку та реформування юридичної освіти, що реалізується за підтримки зазначених програм ТЕМПУС і *DAAD*, була підготовка юристів, які мають сучасні уявлення про європейську правову культуру і демократію, здатних забезпечити правовий супровід договірних відносин між російськими та іноземними партнерами, а також розробку регіонального законодавства відповідно до вимог міжнародного та європейського права.

Для реалізації цієї масштабної мети потрібно було послідовно вирішити низку серйозних завдань. По-перше, потрібно було забезпечити навчання студентів практичному володінню німецькою або англійською юридичною мовою в обсязі, достатньому для здійснення наукових і професійних контактів. По-друге, слід було надати студентам можливість отримувати знання з міжнародного, європейського права, основ національних правових систем зарубіжних держав. По-третє, студенти повинні були при цьому не тільки вивчати в повному обсязі всі основні галузі російського права, але й розглядати окремі інститути і проблеми в порівняльному аспекті. По-четверте, вони повинні були володіти методологією порівняльного правознавства.

Крім вирішення цих змістовних завдань навчального процесу було необхідно також організувати придбання і використання відповідного інструментарію: сучасних технічних та електронних засобів навчання, в тому числі комп'ютерних технологій та інтернету, лінгафонних кабінетів, літератури і нормативних актів німецькою та англійською мовами. Важливим завданням також була організація закордонних поїздок (мобільності) студентів і викладачів, що дозволяло учасникам програм отримувати уявлення про особливості життя в зарубіжних країнах, встановлювати професійні та особисті контакти, без яких неможливо реалізувати міжнародне співробітництво та порівняльно-правові дослідження.

Крім змістовних і методичних задач існували і серйозні організаційно-управлінські проблеми, в першу чергу, необхідність надання офіційного статусу специфічному навчальному процесу. В результаті численних перетворень на сучасному етапі на Відділенні реалізуються навчальні плани зі спеціалізації та профілю «Міжнародне і зарубіжне право». Ці навчальні плани відповідають державним освітнім стандартам, але відрізняються від навчальних планів інших спеціалізацій та профілів. Крім іноземної мови та порівняльно-правових дисциплін в них інтегровані дисципліни програми *DSG* (вивчення німецького права німецькою мовою), а також дисципліни англійською мовою.

Слід наголосити, що з моменту створення і донині всі заходи з реалізації міжнародних програм і контактів здійснювалися завдяки організаційній, кадровій, фінансовій підтримці програм Tempus-Tacis, Німецької служби академічних обмінів (*DAAD*), програми *DSG*, *ISAP*, Інституту ім. Гете, програм Фонду *R. Bosch*, Ротарі клубу і зарубіжних університетів-партнерів. Завдяки підготовленості та високому рівню мотивованості студентів і викладачів Юридичного інституту Сибірського федерального університету (далі — СФУ)

з'явилася можливість запрошувати для читання лекцій і участі в наукових конференціях не лише колег з університетів-партнерів, але й викладачів інших університетів – Вільнюса (Литва), Гданська (Польща), Чунгбука (Республіка Корея), Ньюкасла (Велика Британія), Будапешта (Угорщина), Толедо (Іспанія), а також юристів-практиків, наприклад, суддів з Великої Британії. Так, студенти Відділення брали участь у проведенні міжнародної конференції в м. Красноярську «Ювенальна юстиція в Європі та Азії: концепції та успішні практичні моделі», де були присутні експерти з тринадцяти країн світу. Студенти забезпечили усний та письмовий переклад виступів і статей з англійської та німецької мов на російську, а також переклад на англійську мову виступів і статей російськомовних учасників конференції.

Організація навчального процесу на Відділенні починається з відбору студентів з числа зарахованих на перший курс очної форми навчання за напрямом та спеціальністю «Юриспруденція», яким пропонується пройти тестування та усну співбесіду для визначення знання іноземної мови. Посилена підготовка з німецької та англійської мови протягом перших двох семестрів дає змогу студентам далі брати участь у заняттях на англійській і німецькій мовах без перекладу, які проводять викладачі зарубіжних університетів у сесійному порядку, після кожного прискореного курсу здається іспит іноземною мовою; за результатами іспиту, як це прийнято в зарубіжних університетах, видається сертифікат із зазначенням отриманих балів. Всього з першого до п'ятого курсу навчаються 160 фахівців і бакалаврів.

Спільно зі студентами Відділення на цих сесіях навчаються студенти з інших Сибірських університетів (Іркутськ, Абакан, Томськ, Омськ, Барнаул), які також є учасниками цієї міжнародної програми (*DSG*). Після завершення першої частини програми *DSG*, що реалізовується в СФУ, кращі за рейтингом студенти отримують стипендії *DSG* для включеного навчання в університеті м. Пассау, а студенти, які вивчають юридичну англійську – в Карловому університеті (м. Прага) протягом одного або двох семестрів для вивчення європейського та зарубіжного права. Результати навчання за кордоном зараховуються в СФУ. Крім того, студенти мають можливість пройти частину виробничої практики в державних і муніципальних органах, адвокатських конторах тих країн, де вони проходять навчання. Перед державними іспитами студенти мають ще раз можливість отримати короткострокові стипендії програми *DSG* для збору матеріалу з німецького права і написання випускної кваліфікаційної роботи порівняльно-правового змісту. Як правило, написання цих робіт відбувається при подвійному керівництві або консультуванні з боку зарубіжних і російських викладачів, у останні десять років з'явилися технічні можливості для захисту випускних робіт у режимі он-лайн англійською або німецькою мовами перед державною комісією Юридичного інституту СФУ та професорами університетів-партнерів. Крім дипломів юристів із зазначенням курсів включеного навчання випускники Відділення отримують дипломи про додаткову кваліфікацію перекладача у сфері професійної комунікації, що дозволяє їм професійно здійснювати юридичний переклад з англійської або німецької мов. Крім того, студенти Відділення можуть за бажанням вивчати іспанську і китайську мови як другу іноземну мову. Багато випускників продовжують освіту в університетах Європи та Америки, для того, щоб отримати ступінь *LLM* і *PhD*. Зараз 25 студентів отримали ступені магістрів і докторів права. Багато

випускників працюють у Москві, Санкт-Петербурзі, великих виробничих холдингах Красноярська, міжнародних юридичних фірмах, російських і зарубіжних університетах та науково-дослідних інститутах, міжнародних організаціях, федеральних і регіональних органах державної влади Росії.

Закономірними результатами поєднання російської і зарубіжної освіти стають успіхи студентів і випускників у різних конкурсах, олімпіадах і змаганнях. Команди Юридичного інституту неодноразово ставали переможцями регіональних і всеросійських турів юридичних олімпіад, переможцями Всеросійського конкурсу Асоціації юридичних вузів на кращу студентську роботу. У 2010 р. команда студентів і аспірантів – випускників Відділення посіла друге місце у національному турі престижного Міжнародного конкурсу ім. Джессопа у Москві й представляла СФУ на міжнародному турі у Вашингтоні.

Таким чином, можна стверджувати, що Відділення порівняльного правознавства дає змогу поєднувати кращі зразки російської і зарубіжної юридичної освіти, створюючи фундамент для наближення рівня вітчизняної освіти до міжнародних стандартів. Досягнення такого рівня стає можливим, в тому числі, завдяки зусиллям викладачів Юридичного інституту СФУ щодо вивчення зарубіжного права, проведення наукових досліджень з порівняльного правознавства. Доповіді на наукових конференціях, статті та монографії, наукові публікації в закордонних журналах постійно викликають інтерес, з великим успіхом відбувається захист дисертацій із застосуванням методу порівняльного правознавства.